

I N N O V A T I E

Onze buitenruimte wordt in toenemende mate bevolkt door objecten van mobiele aard. Microbouwsels, die het midden houden

tussen architectuur en design. Ze functioneren als architectuur en bezitten de ongebondenheid van

DE MOBIELLEN RUKKEN OP

Vaste gebouwen worden ontworpen voor een bepaald doel op een vaste locatie. Dat bepaalt het ontwerp. Mobiele constructies daarentegen kunnen op meer plaatsen functioneren. De context is niet zo belangrijk, omdat ze onafhankelijk van de situatie hun functie moeten kunnen vervullen. Mobielen zijn het speelgoed van grote mensen. Je kunt er van genieten en ze zelfs opruimen. Ze appelleren aan het spel, de leuke kant van het leven.

designproducten. Zijn het producten van micro-architectuur of macrodesign? In ieder geval hebben we hier te maken met een gebied waar zowel de architect als de industrieel ontwerper zich thuis kan voelen. De architect beschouwt de 'mobiel' vaak als een gestolde droom en mede daarom nog niet als een massaproduct. Eduard Böhlingk, bedenker van 'de Markies', zet een aantal mobielen op een rij.

Stevige vaste gebouwen vertegenwoordigen de solide basis van de ruimtelijke omgeving. Daarin is een mobiel schijnbaar even aanwezig. De mobiel geeft je het gevoel dat je altijd nog weg kan, wanneer je wilt. Het is als een koffer of een paraplu: daar wanneer je hem nodig hebt. De paraplu als de ultieme flexibele regenwering, terwijl je zelf ook nog eens in beweging bent. Welk gebouw kan dat?

Beeld of product?

Misschien is het beeld van mogelijke productie voor de architect al voldoende om tot ontwerpen over te gaan. Hij is immers niet gewend om gebouwen als producten te zien en houdt zich voornamelijk bezig met unica, productieel te zien als 'prototypes'. Massaproductie legt daarentegen een specifieke eis op aan het ontwerp. Het dient te bestaan uit economisch te produceren componenten: alleen grote aantallen kunnen de ontwikkelingskosten compenseren. Voor de industrieel ontwerper is het normaal samen te werken met de producent. Zonder zijn inbreng is er namelijk geen product. De architect is gewend gebouwen te maken met materialen waarvan hij de producent niet kent. Hij assembleert kant-en-klare producten uit de markt. Alleen de inventieve architect, die deze producten naar zijn hand wil zetten, zoekt direct contact met de producent. Vaak moet de architect nog met niet meer dan gestolde ideeën (prototypes) zijn markt veroveren.

In de stad: 'vullen van ruimte'

Bij micro-architectuur is veel mogelijk. Een kiosk wordt bijvoorbeeld één keer gemaakt, een telefooncel honderdduizend keer. Beide zijn ze de gebruiksvoorwerpen van de stad. Zij vullen de ruimte tussen de vaste gebouwen en veraangenamen het verblijf in die ruimte. De ene constructie is mobieler dan de ander, maar alle zijn ze van een maat en uitwerking, die gebaseerd is op de beperkte ruimte van de gebruiker. Ze worden als het ware om die beperkte ruimte heen ontworpen. Je zou kunnen zeggen dat de mobiele micro-architectuur de mens in de bui-

De Markies van Eduard Böhlingk, een ontwerp uit 1986 (prototype 1995). Uitklapbare caravan. Hier is het concept van de caravan gecombineerd met de techniek van markiezen tot een mobiele woning. Bij mooi weer kan je van je woonkamer een terras maken, door een simpele druk op de knop.

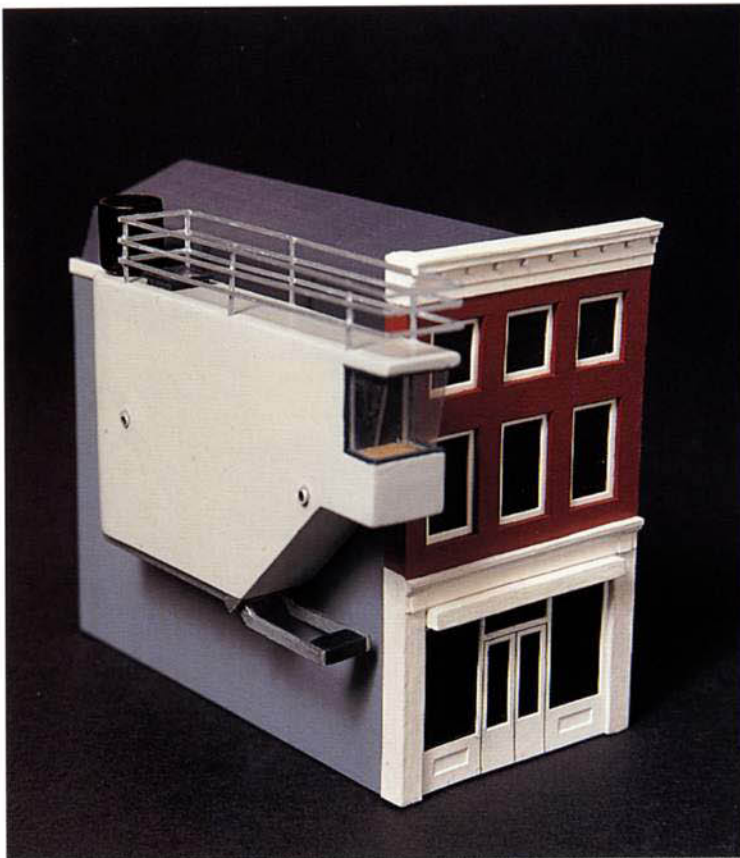
tenruimte het best kan bedienen. Vaste gebouwen zijn te statisch en te groot om echt gebruiksvoorwerp te kunnen zijn.

In het landschap: 'genieten van ruimte'

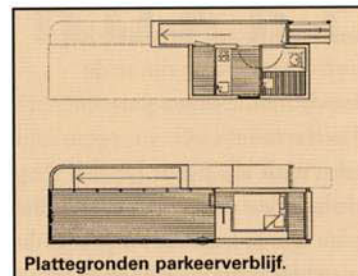
Hoewel de architectuurgeschiedenis voornamelijk verhaalt over duurzaamheid en vastigheid, gaat het grootste deel van de geschiedenis van het wonen over een nomadische cultuur. De mens voelde zich thuis in de natuur, lang voordat hij permanente bouwsels produceerde. Nu zijn we weer in beweging, maar op een andere manier. We zijn mobiel, via internet verbonden met de hele wereld en derhalve niet meer zo gebonden aan een vaste plaats. Het statische begrip 'huis' kan dus worden losgekoppeld van het dynamische begrip 'thuis'. Met een laptop, een vouwfiets en een mobiele telefoon kan je overal wonen.

Het nieuwe 'thuis' moet inhoud krijgen. Worden vormgegeven. Allereerst kwam de inspiratie hiervoor uit herkenbare industriële mobiele producten als bouwkransen en helikopters. De reis werd hierbij eerder uitgebeeld dan de bestemming. Een kort verblijf op een schitterende plek is mogelijk, maar je moet er niet aan denken dat je er blijft wonen.

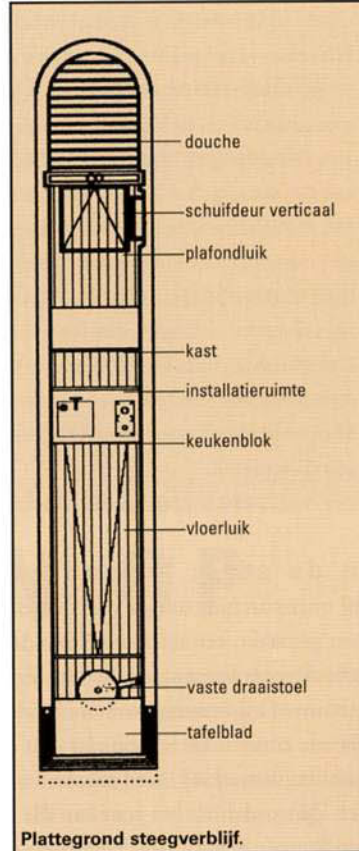
Het Skihaus van Richard Horden uit 1992 is een onderkomen om hoog in de bergen te kunnen verblijven in de prachtige koude stilte van de sneeuw (foto links). Als contrast: een bouwkeet als woning in Odessa, 1990. Letterlijk wonen op de rand van de samenleving, een bouwkeet op de rand van de stoep (foto boven). De vaste woningen zijn vervallen of te duur om te bewonen: dan biedt een compacte mobiele woning uitkomst. De twee andere voorbeelden tonen een ijswagen op de plaza Duomo in Milaan, 1992 (kleine foto midden). De Kathedraal als overdonderend bouwspektakel en de prachtige vrolijke ijswagen, die ondertussen op een vernuftige manier de stukjes kokos nat houdt voor de bezoekers aan de kathedraal. Zo vullen ze elkaar aan. Architectuur suprême! De andere kiosk is gekiekt in Magnitogorsk, 1990. Prachtige licht geconstueerde kiosk waarbij typografie onderdeel uitmaakt van de vormgeving. Ontwerper onbekend, maar vanaf nu bemind.

Het steegverblijf en parkeerplaatsverblijf van Marco Groenen maakten onderdeel uit van een studie uit 1995 naar wonen in restuimtes van de stad. Ook een grachtverblijf en walverblijf werden uitgewerkt tot 1 of 2-persoons woonmachines.

Plattegronden parkeerverblijf.

Plattegrond steegverblijf.

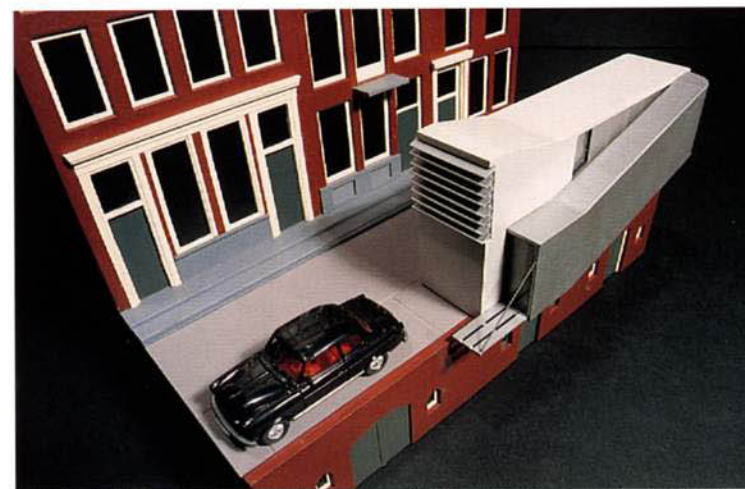
Wonen kan bijvoorbeeld wel in de uitklapbare caravan, 'de Markies', die te vervoeren is als een normale caravan en op de standplaats door middel van markiezen uitklapt tot een vakantiehuisje. Daarbij is hij beter in staat op het weer te reageren dan de bestaande claustrofobische caravans.

Beeld en techniek

Voor alle mobiele is een hoge mate van techniek vereist. Jan Kaplicky en David Nixon van Future systems hielden zich vooral bezig met het idee, het maken zou later wel komen. Onder het motto: 'je moet nu iets doen, anders blijf je eeuwig wachten' werd, uitgaande van beproefde industriële producten zoals de bouwkraan, de toekomst alvast op papier vormgegeven. Richard Horden ging een stap verder door de architectendroom werkelijk uit te voeren in een prototype dat met behulp van zijn inspiratiebron, de helikopter, op zijn plaats werd gebracht. Als ideeën boeiend en vernieuwend, technisch gezien traditioneel en vaak onpraktisch. De bouwkraan en helikopter zijn beproefde producten en worden nu opeens vrij letterlijk als verblijf gepresenteerd. Als je ingesneeuwd raakt in je auto, is het dan een woning?

Het ontwerp voor de Markies gaat een stap verder. En dat is zowel traditioneel als wezensvreemd, omdat de principes van markies en caravan overbekend zijn, maar de combinatie nog niet eerder is gemaakt. Net als het Skihaus en de Peanut is de Markies niet als massaproduct ontworpen, maar eerder als een architectonisch goed uitgewerkt idee. Of deze ideeën uiteindelijk massaproducten worden is nog de vraag. Feit is dat zij een beeld geven van de manier waarop wij van onze mobiliteit kunnen genieten. ■

door ir Eduard Böhlingk, architectenbureau Böhlingk te Maasland, bestuurslid Boosting, bohlingk@archined.nl, www.archined.nl/bohlingk. foto's Roos Aldersboff, Amsterdam (pagina 38), foto skihut uit 'Light tech' door Richard Horden, Eduard Böhlingk (overige foto's pagina 39), Marco Groenen, Utrecht (illustraties pagina 40)

Literatuur: Future systems: the story of tomorrow' door Martin Pawley, uitgeverij Phaidon; 'Light tech' door Richard Horden, uitgeverij Birkhäuser; 'Houses in motion' door Robert Kronenburg; '10 jaar Boosting' door Ed van Hinte; Domus 797: 'Microarchitettura: Il grande in serie' door Juli Capella; Architectuur & BOUWEN 10-1995: 'Wonen in een restuimte' door Marco Groenen.

boosting

stichting
industriële
bouwen
nederland

Dit artikel is een bijdrage van Boosting. Boosting streeft naar kwaliteitsverhoging door het bevorderen van het ontwerpen, ontwikkelen, onderzoeken en het toepassen van industrieel te vervaardigen bouwproducten en gebouwdelen. Het secretariaat is gevestigd in Delft, telefoon 015-2702770, fax 2702771, e-mail Boosting@OOO.nl (Jolanda Steenhouwer). Boosting heeft ook een eigen website: www.OOO.nl/boosting